

Michaela Soleiman pour Hashemi

Komenského labyrint a jeho Théseus: poznámky k Manualníku

Tématem Komenského díla jako celku je přirozeně Bůh. Při tvorbě *Manualníku* (1623) s pomyslnou Ariadninou nití se v koncepci analyzovaného díla objevuje didaktický výběr z biblického textu vhodný pro pastorační účely, přičemž autor pracuje především se zněním jednodílné *Kralické bible* z roku 1613, pak rovněž s *Biblí kralickou* šestidílnou (poprvé k tématu srov. úvodní text Jindřicha Hrozného k edici *Manualníku*, 1926), jejíž poznámky zpravidla používá k vysvětlení reálií, které byly pro tehdejšího čtenáře již nesrozumitelné. Komenského abreviace ve vztahu k biblickému textu vedou k redukci nadbytečných pasáží zejména ze *Starého zákona* a většinou z deuterokanonických knih, a to i s potenciálně erotickou tematikou (kromě ukázkového příkladu zkrácení tzv. *Velepísně* přidáváme příklad právě z deuterokanonických knih). Cílem příspěvku v kontextu dosavadního výzkumu je potvrdit tezi, že nejobsáhlejší abreviace souvisejí primárně se spěchem autora dostat se už k práci na textu *Nového zákona*. Těžiště studie však spočívá v tematizaci pojmu Boha v rámových částech *Manualníku*. Doplněno je v případě tzv. *Apokryfů* též konkrétní srovnání rukopisu a tisku vyznívající ve zjištění, že též v případě tohoto biblického celku Komenský pracoval se svým rukopisem jako pretextem. Vzhledem k tištěné verzi v něm včetně krácení provedl pravděpodobně až 140 dílčích změn, zejména stylistického nahrazení na úrovni slova, ale i poloverše. Nakonec je třeba zdůraznit, že všechny zmíněné přístupy k různým originálům a jejich znalost, stejně jako jeho zčásti nová práce nad textem *Manualníku* pro tisk ve vztahu k jeho rukopisu, svědčí o Komenského neuvěřitelném filologickém a překladatelském talentu a bez nadsázky i o jeho genialitě.

Comenius' Labyrinth and His Theseus: Notes to the Manual

Naturally, God is the central theme of Comenius' work as a whole. In the creation of his *Manual* (1623), with the imaginary thread of Ariadne, a didactic selection from the biblical text suitable for pastoral purposes appears in the concept of the analyzed work. The author works primarily with the wording of the one-volume *Kralice Bible* from 1613 and then mainly with the six-volume *Kralice Bible* (for the first time, cf. on the theme the introductory text of Jindřich Hrozný to the publication of *Manual*, 1926), whose notes he uses to explain realities that were already incomprehensible to the readers of that time. Comenius' abbreviations in relation to the biblical text lead primarily to the reduction of redundant passages, especially from the *Old Testament*, and mostly from deuterocanonical books, even those with potentially erotic themes (in addition to the exemplary example of shortening the so-called *Great Song*, we add an example from the deuterocanonical books). The aim of the paper is to reconfirm the thesis that these significant abbreviations are primarily related to the author's haste to begin work on the *New Testament* text. However, the focus of the study lies primarily in the thematization of the concept of God in the frame parts of the *Manual*. In the case of the so-called *Apocrypha*, a specific comparison of the manuscript and the print reveals that even in the case of this biblical unit, Comenius worked with his manuscript as a pretext. Compared to the printed version, he made, including abbreviations, probably up to 140 partial changes in it, primarily stylistic replacements at the word level, but also at the half-verse level. Finally, it must be emphasized that all the mentioned approaches to various originals and their knowledge, as well as his partly new work on the text of the *Manual* for printing in relation to his manuscript, testify to Comenius' incredible philological and translation talent, and without exaggeration, his genius.